Sappesborg set fra Syd

GULDRINGEN FRA SAPPESBORG

Af Erling Albrechtsen

Den 7. April 1940 befandt to Fiskere, Far og Søn, sig paa Vandring ad Stranden langs Østsiden af Hindsholm. Deres Vej faldt herunder forbi den smukke Bakkeknude Sappesborg, efter et Hindsholmsagn Marsk Stigs Borgbanke. Beskyttet af Bæltet hæver den i virkningsfuld landskabelig Kontrast sin regelmæssigt rundede Kuppelprofil adskillige Meter over de omgivende udstrakte Strandenge. I Stedet for nu at gaa den lettere Vej inden om Banken vælger de at følge Havstokken, der paa dette Sted var vanskelig at passere, fordi i den strenge Vinter 1939—40 store Jordmasser ved Frostens Indvirkning var løst fra den stejle Brink og styrtet ned i Stranden, til Dels ud i Bæltets Vand. Da de nu var naaet til et Sted nogle faa Meter Sønden for Klintens højeste Sted, opdager Sønnen mellem to Klumper Græstørv, hen over hvilke Brændingen skyller, noget blankt skinnende frem. Han griber rask til og holder en gylden Ring op i Lyset.

Ved et næsten enestaaende Tilfælde er herved et prægtigt Oldtids-smykke blevet bevaret for os og Eftertiden saa at sige i det Øjeblik,

hvor det var i Færd med at forsvinde i Bølgerne. Om dets videre Skæbne er følgende at fortælle: Først den 8. Juni indgik Ringen til Nationalmuseet. Af dette oversendtes den til Statsguardeinen, der fastsatte Vægten til 186,5 Gram og gennem Metalanalyse viste, at Guldlødheden var 980 pro mille. Det betyder altsaa, at Ringen er af næsten rent Guld, og efter den i 1940 gældende Guldpris kunde den vurderes til en Metalværdi af 1280 Kr. Takket være et Træf og sine gode Øjne er altsaa den 16-aarige unge Mand, Poul Larsen, i Følge den gamle Forordning om Danefæ, i Dag Ejer af 1280 Kr. plus en Finderducør, der tilkendtes ham af Nationalmuseet.

Ringen er et anseligt Smykke. Som Fig. 1 viser det, er den cirkelformet rund. Tværmaalet veksler fra 17,0 til 17,5 cm. Den er dannet af en 4,5 mm tyk, trind Guldstang, der bærer lette Mærker af Behandling med Hammer efter Støbningen. Hvor Ringens Ender mødes, er disse hamrede ud i smalle dekorative, 9 cm lange Plader, ad hvis Midte en skarp, fremstaaende Ryg løber. Hver af Pladerne afsluttes i en rund Knop, adskilt fra Pladen ved to let fremtrædende Ringe. Som det ses, er Pladerne over og under Kammen forsynet med indpunslede Ornamentter. De ses som tværskraverede modstaaende Trekanter, over hvis Toppunkter smaa kreslignende Figurer er anbragt. Fra Ringens trinde Del afgrænses dernæst de to Plader af Ringe som dem, der fandtes ved Endeknopperne. Uden for Ringene sidder atter smaa Kresfigurer lignende de smaa Krese, der iagttages i tilsvarende Mønster paa Fig. 2. Paa denne ses en Plade nøje svarende til de to andre, blot at Trekanterne ikke har de smaa Cirkelfigurer anbragt over sig. Den tredie Plade er udhamret midt paa Ringen og har som de to andre Plader uornamenteret Inderflade.

Et stateligt Smykke unægtelig. Tilvirket af vægtigt, skinnende Guld med vekslende Lysspil over de dekorerede Flader lader det os ane, at vi her har en Høvdings eller en Stormands, mulig ogsaa en højtstaaende Kvindes Smykke for os. Efter Størrelsen at dømme maa den have været baaret som Halsring. Som Halssmykke er den i øvrigt uden Sidestykke i det danske Fundmateriale. Dette kan dog ikke

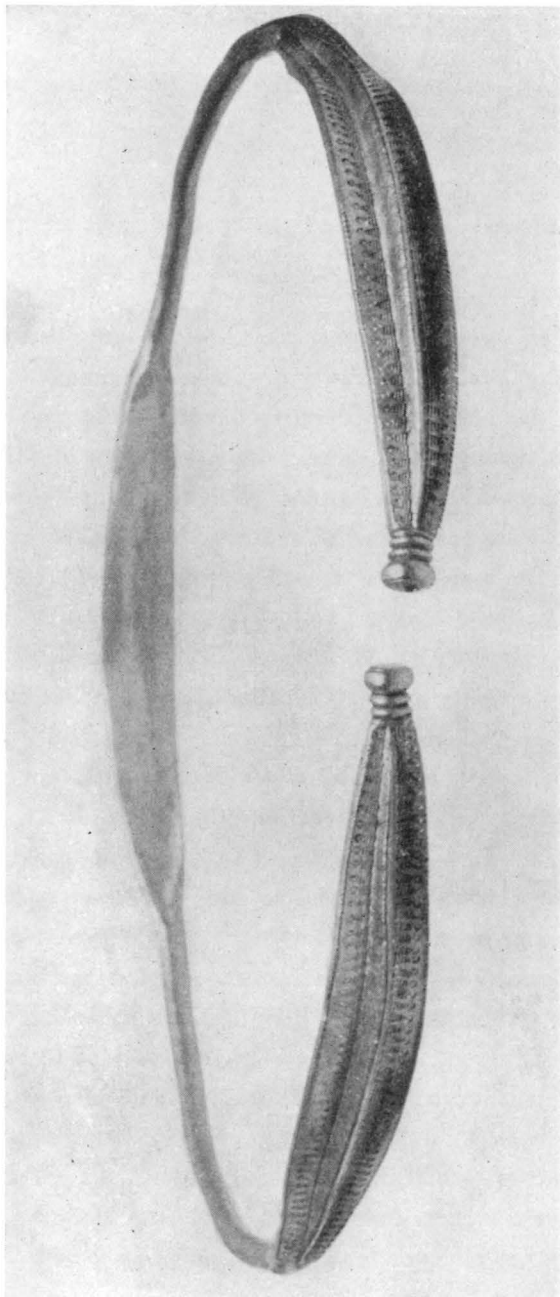

Fig. 1. Guldringen fra Sappesborg. Ca. 1 : 1

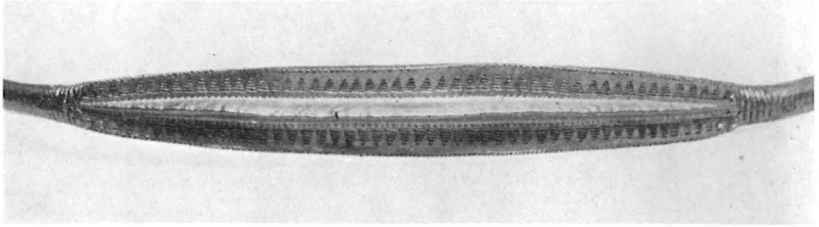

Fig. 2. Midterpladens Yderside

undre, da den ikke oprindelig er gjort som Halsprydelse, men som en Armring lignende Ringen paa Fig. 3. Armringe som denne med tre Vindinger, ofte afsluttede i dyrehovedlignende Figurer, heraf Betegnelsen „Ormehovedringe“, kendes fra Danmark i adskillige Eksemplarer i Guld og Sølv, men kun med to fladhamrede Plader; i udrettet Stand er de, som nævnt, aldrig fundne herhjemme før. Derimod kendes der fra Gotland et Eksempel i Sølv med tre Plader og sammesteds fra et udrettet Stykke i Guld, svarende til vort Eksempel.

Om Ringens Alder kan vi ikke være i Tvivl. Sammenligningsmaterialet er de samtidige danske Ormehovedringe og de tilsvarende gotlandske Eksemplarer. Den maa derfor høre hjemme i Jernalderen, i Yngre Romertid (Folkevandringstid); udtrykt i Aar vil det siges tredie eller Begyndelsen af fjerde Aarhundrede e. Kr.

Mens altsaa Ringens Alder ligger fast, er de Forhold, hvorunder den er nedlagt, mere usikre. Da jeg Maj 1940 besigtigede Findestedet for Ringen, bemærkede jeg øverst i Brinken, oven over Stedet i Havstokken, hvor den angaves fundet, nogle større Sten og en let Fortykkelse af Muldlaget. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig nu, at der laa en stærkt udpløjet Gravhøj svarende til en lignende lidt længere tilbage fra Klintens Rand. Trediedelen af den yderste Høj var nedstyrtet i Havstokken og med den sandsynligvis Ringen. Da der saaledes var Mulighed for at finde Resten af en Grav fra Yngre Romertid eller andre tilsvarende, foranstaltedes en Undersøgelse af begge Højene; men Udgravningen gav negativt Resultat, for saa vidt som der kun fandtes Rester af Indholdet fra to ældre

Bronzealders Grave, forlængst ved Dyrkning ødelagte og sløjfede. Tilbage bliver da kun den Mulighed, som til Gengæld er ret nærliggende, at Ringen som et Offer til Guderne eller af anden Bevæggrund er nedlagt ved Aar 300 inden for den hegnende Stenkres i Bronzealderhøjen; denne havde jo

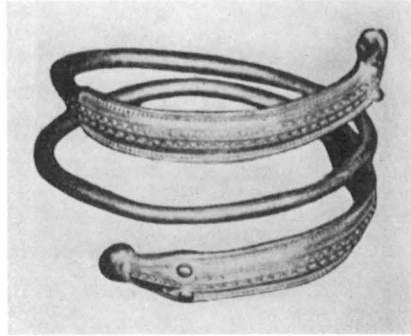

Fig. 3. Ormehovedring. Ca. 2:3

paa dette Tidspunkt ligget her i halvandet Aartusind. Lignende Henlægninger i Oldtiden er ofte truffet, og Stedets Naturskønhed, Udsigten over Havet, den ensomme Bakkeknudes Dragning paa Sanser og Sind har vel kunnet virke tillokkende paa Oldtidsmennesket paa samme Maade som Sappesborg endnu den Dag i Dag sætter Fantasien i Bevægelse.

Spørger man nemlig en Hindsholmer nærmere ud om Sappesborg, vil han først fortælle, at her havde Marsk Stig sin Borg, og Mester Jacob Madsen nævner i sin Visitatsbog Sappesborg med Ordene: Er et Slot affbrot, Slappisborg (S. 129).*) Om nu Sagnet eller Mester Jacob Madsen har Ret eller ej, er det ikke her Stedet til at afgøre, dog er det fristende at udtale den Formening, at vi her, som saa ofte andetsteds, møder et af de mange Vandresagn, som

*) Paa Forespørgsel om Alder og sproglig Betydning af Navnet Sappesborg har Stednavneudvalget haft den Velvilje at meddele følgende: Navnet kendes ikke fra middelalderlige Kilder. Først Jacob Madsen gengiver det omend vistnok i unøjagtig Form. Det er nærliggende at udlede Navnet af Slægtsnavnet Sappi, Sappe, kendt fra dansk Adel i 14.—15. Aarhundrede, og tænke sig, at den forsvundne Borg har tilhørt en Mand af denne Slægt.

Til denne Stednavneudvalgets Tydning kunde det bemærkes, at Endelsen —borg i ældre Sprog simpelthen kan betyde Bjærg, Bakke. Viborg, tidligere Vi-biærgh, betyder Helligdommen paa Bjærget. Hindborg i Salling tolkes som den hellige Banke, hvorpaa Gudinden Hærn (Frøja) dyrkedes, og andre lignende kunde nævnes. Endelsen —borg forudsætter saaledes ikke altid, at der paa Stedet har ligget en Borg.

optages lokalt og af Befolkningen uden Hjemmel i historiske Kendsgerninger knyttes til et mere eller mindre vilkaarligt Sted.

Stedvist stensatte, murlignende Partier langs Randen af Plateau'et paa Sappesborg kan have fristet Folk til heri at se Mur- eller Voldrester. Stenene ligger imidlertid uden Bindemiddel og er snarest Sten, som under Dyrkning paa Stedet i sin Tid er ryddet til Side og stablet sammen, mulig til Støtte af Jorden mod Nedskridning ad de bratte Skrænter. Ikke heller findes i Bakkeknudens Overflade Rester af Fundamenter eller blot Stumper af Mursten, som jo plejer at forekomme rigeligt i Overjorden, hvor engang et middelalderligt Anlæg har staaet. Havde der været en Borg paa Stedet, er det ogsaa lidet tænkeligt, at Tomterne af de to Bronzealderhøje endnu skulde tegne sig saa tydeligt i det snævre Terræn, som det er Tilfældet. De maatte vel samtidig med Borgens Opførelse være gaet helt til Grunde, men at dømme efter Genstande fundet i dem ved den ovenfor nævnte Undersøgelse, synes de først saa sent som i Begyndelsen af 1800 Tallet at være sløjfede. Skulde nu alligevel Sagnet have Ret, og Marsk Stigs Borg have staaet paa Sappesborg, saa maa Resterne af Borgen i hvert Fald være forsvundne tillige med de store Dele af Banken, som gennem Aarhundreder ved Vejrligets og Brændingens nedbrydende Kræfter er sunket i Havet. Paa den tilbageværende Del synes imidlertid alle Spor af Bygninger forsvundne.

Skulde der hermed være rokket ved det historiske Grundlag for det hindsholmske Folkesagn om Marsk Stigs Slot paa Sappesborg, betyder det jo neppe, at Sagnet dermed dør. Og dette var lidet ønskeligt, for det er et værdifuldt Led i det fine Væv af gode danske Sagn, som Folkefantasiens har spundet om vore Kyster, en hjemlig Kulturskat, der ikke kan afkøbes os med Guld.